

Pyyhäskirja

LINENPANKKI

Inventointi 15. 7. - 15. 8. 1966

Pieni pohjoispatteri D 101 - 103

Raija Ryhänen

piir. sign : 23.5/9,14

23.6/1,3,4

23.8/10,28,31,38,39,58,90,115,129
IKKUNA-JA OVIPIIROSTUKSET

Pieni pohjoispatteri sijaitsee Kellotornin ja Kirkkotornin välisessä siives-
sä (D). Kaivaus- ja purkaustöiden alkaessa kesällä 1961 se käsitti kolme huonetta
D 101 - 103, joiden kautta oli pääsy Kirkkotornin pohjakerroksesta ns Tottien ka-
marista Kellotornin pohjakerrokseen (piirros 1). Siiven pohjoisseinä on kuulunut
1400- luvun rakennusvaiheeseen. Alunperin näyttää koko siipi olleen ollut yhtenä
suurena huonetilana päätellen holvikannoista, jotka kiertävät siiven länsi- poh-
jois- ja itäseinille myös väliseinien kohdalla. Väliseinät on rakennettu myöhem-
min kenties 1600- luvulla. 1720- luvun pohjapiirroksissa ne jo esiintyvät. 1700-
luvulla oli kaikkiin huoneisiin rakennettu itä- ja länsiseinien väliin myös poi-
kittaiset väliseinät, joiden alaosa oli saatuavonaiseksi holvaamalla niihin suu-
ret tynnyriholvit korkeudeltaan n 320 cm ja leveydeltään 300 - 350 cm (piirros 2).
Nämä holvit ja väliseinät oli inventoinnin alkaessa jo purettu pois. Samanlainen
tynnyriholvi oli jäljellä huoneessa D 103, jossa se ei kuitenkaan ollut välisei-
nänä vaan todennäköisesti tukikaarena itä- ja länsiseinien välissä pitkin etelä-
seinää. Välikattojakaan ei eri kerrosten välillä enää ollut ne tuhoutuivat tuli-
palossa 1868-9, siipi on kuitenkin ollut kolmikerroksinen. Kaksi alimmaista ker-
rosta lienee ollut asuintilana, kolmas kerros on kuulunut puolustuskerrokseen.
Huoneiden korkeudet ovat olleet n 300 cm.

H U O N E D 103 sijaitsi välittömästi Kirkkotornin länsipuolella. Huoneen
lattia, joka oli tasolla + 87.62, oli inventoinnin aikana osittain täytetään pei-
tossa. Luoteisnurkassa oli näkyvissä peruskalliota, pitkin länsiseinää mitaten
n 275 cm:n leveydeltä. Osittain näkyvissä osittain 5 - 20 cm:n paksuisen täytetään
peitossa olivat lattian peittämät mukula- ja laattakivet. Laattakivet, joita enim-
mäkseen oli porrassyvennyksen reunoilla, olivat kooltaan n 40 x 45, 47 x 65 cm
ja mukulakivet n 23 x 18, 15 x 5 cm (piirros 3). Eteläpäässä huonetta lattiata-
sosta alaspäin johtivat portaat koillis- lounaissuunnassa keskuskierreportaisiin.
Askelmia oli 11 kpl (piirros 1). Portaiden alapäässä oleva ovisyvennyys puhkasi
eteläseinän lattiatason alapuolella.

Huoneen D 103 korkeus oli länsiseinän oven kohdalla lattiatasosta mitaten
n 331 cm. Huoneen mitkään seinät eivät olleet suorassakulmassa toisiinsa nähden.
Toisen kerroksen (D 203) seinien pintarappauksesta oli vielä jäljellä pieniä alu-
eita länsi- ja pohjoisseinillä (piirros 5, 9).

L Ä N S I S E I N Ä huoneessa D 103 (huoneen D 102 itäseinä) on tässä yhteydessä käsitelty kokonaisuutena molemmilta puolilta samanaikaisesti. Seinä oli n 770 cm korkea, 668 cm leveä ja 71 cm paksu. Seinä oli muurattu lohkotuista pinnaltaan melko tasaisista kivistä, jotka suurimmaksi osaksi olivat liuskekiviä. Kivien keskikoko oli n 12 x 25 , 11 x 37 cm, suurimmat jopa 56 x 30 , 47 x 41 cm. Muurauslaasti oli valkeaa, lujaa, se sisälsi hienoa hiekkaa, kalkkia, murskattua liuskekiveä (sirut 3-5 mm jotkut 10 mm).

Länsiseinä ei ollut muurausliitteessä pohjois- ja eteläseinään. Alaosastaan se kaareutui liittyessään eteläseinään (piirros 1 ja 4). Näin muodostunut pyöreä kulma oli 220 cm korkea. Se päättyi kohtaan, jossa oli venäläisten rakentaman tiilisen tukikaaren tyvi. Kaarroksella oli vältetty väliseinän joutuminen melkein keskelle huoneeseen D 102 johtavaa oviaukkoa.

Seinällä olevat rakennustelineparrujen kolot sijaitsivat etelästäpäin lukien tasoilla + 88.65, 88.55, 89.38 ja 89.31. Niiden läpimitta oli n 14-22 cm. Kaksi pohjoisinta koloa ulottuivat muurin läpi. Niiden yläpuolella oli muuriin puhkaistu suuri aukko, jonka alareuna oli tasolla + 89.94. Aukon korkeus oli n 84 cm, leveys yläreunassa 39 cm, keskellä 86 cm ja alareunassa 66 cm. Muurin sisässä aukko kulki luoteis- kaakkosuunnassa. Huoneen D 102 puolella aukon leveys oli alareunassa 115, yläreunassa 76, korkeus pohjoisreunassa 95 ja eteläreunassa 39 cm.

Eteläseinään kiinni itä- ja länsiseinien väliin oli 1700- luvulla rakennettu tiilinen tukikaari (ks. eteläseinä, piirros 4, 14 B). Sen leveys länsiseinällä oli 121 cm ja korkeus 240 cm.

Oviaukossa, joka johti huoneeseen D 102 oli kaksi harmaakivistä tehtyä porrasaskelmaa ja suora puinen holvi (piirros 4). Holvin muodostavat 3 cm paksut lankut työntyivät molempien pieliin kohdalla muurin sisään. Lankkujen pituus 146 cm. Holvin yläpuolella oli lappeellaan olevia sidetiiliä ja niiden yläpuolella viisi juoksutiiltä, jotka suurimmaksi osaksi olivat laastin peitossa. Tiilet oli muurattu karkeaa hiekkaa sisältävällä harmaalla laastilla. Tiilien päällä olevassa rappauksessa ei ollut väriä. Pohjoispieli, joka oli kokonaan tiilistä muodosti tasaisen melkein suoran saumanseinän kanssa, oli ylhäällä 38 cm ja alhaalla 47 cm leveä. Eteläpieli oli suurimmaksi osaksi osa seinämuurausta eikä muodostanut seinästä erillään olevaa kokonaisuutta, vain sen yläpäässä oli 6 tiilivarvia. Pohjoispielen pinnalla oli jälkiä pintarappauksesta. Laasti, jota siihen oli käytetty, oli sisältä heikosti vaaleankellertävää ja pinnalta hieman vaalean punaista. Se sisälsi 2-4 mm:n suuruisia kalkkijyviä ja samansuuruista tiilimurskaa.

Seinän toisella puolella huoneessa D 102 pielet ovat jokseenkin samanlaiset kuin huoneessa D 103 (piirros 5). Pohjoispieli ei muodosta yhtä suoraa saamaa kuin huoneessa D 103 ja eteläpieleessä on vain kolme juoksutiiltä yläreunassa. Puuholvin päällä on myös tällä puolella lopullaan olevien sidetiilien kerros laastin peitossa. Pielien tiilet ovat tumman punaisia, koot:

24 x 5,5 x 12 cm	24 x 6 x 11,5 cm
25 x 6 x 11 cm	23,5 x 5,5 x 12,5 cm

ETELÄSEINÄ huoneessa 101 - 102 käsitellään inventoinnissa yhtenä kokonaisuutena. Väliseinä näiden huoneiden väliltä oli suurimmaksi osaksi purettu kuten edellä on esitetty. Seinän leveys oli n 1180 cm, sen korkeus huoneessa D 102 745 cm, huoneessa D 101 730 cm ja paksuus n 80 cm. Etupäässä lohkotuista harmaakivistä tehdyssä muurissa oli käytetty kellertävää, hienorakeista, kalkkia, hiilimurskaa ja sepeliä sisältävää laastia.

Seinän itäpäässä puhkaisee muurin keskuskierreportaista tuleva oviaukko kahdessa eri kerroksessa huoneessa D 102 ja 202. Molemmat aukot ovat holvattu- ja ja avautuvat huoneisiin kaakkois- luodesuunnassa muodostaen eteläseinästä ulkonevan 125 cm paksun ja 530 cm korkean rakennelman. Ylimmän oviaukon holvi ja pielet ovat suuresti sortuneet ja jäljellä oli epämääräinen murtopinta. Tämän aukon korkeus korkeimmalta kohdalta holvin lakipisteessä on 260 cm, leveys 110 cm, paksuus pielissä 75 cm ja holvissa 25 cm.

Alempi oviaukko on säilynyt ehjänä, mutta sen itäpieli on jäänyt huoneen itäseinän taakse näkyen osittain huoneen D 103 puolella kuten aikaisemmin on esitetty. Aukko on ollut melko leveä alunperin ennen väliseinän rakentamista. Sen leveys holvin tyvessä oli inventoinnin aikana 115 cm itäseinästä mitaten. ja kynnyksen kohdalla 92 cm. Länsipieli oli 135 cm korkea, itäseinän kohdalla aukon korkeus oli 170 cm. Kolme porrasta alempana 116 cm:n päässä aukon uloimasta pielestä on pienempi holvattu aukko 20 cm paksu, 38 cm syvä, tämän sisemmän holvin korkeus holvin lakipisteen kohdalla oli 198 cm. (piirros 21)

Huoneessa D 102 on eteläseinässä umpeen muurattu ikkuna-aukko, jonka alareuna on tasolla + 9016. Aukon pielet ja holvi on muurattu liuskekivistä. Aukon umpeenmuurauksessa on käytetty 8 varvia tiiliä, joiden koot olivat n 26 x 6,5 ja 13 x 6 cm. Useimmat tiilet eivät olleet ehjiä ja siten koon määrittäminen ei ole tarkka.

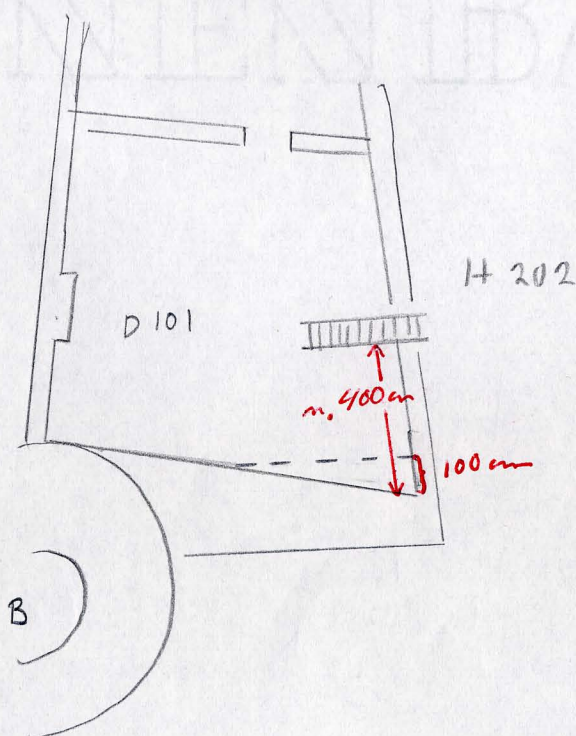
Telineparrunkoloista yksi oli huoneen D 102 puolella tasolla + 89.30 läpimitaltaan n 12 - 15 cm. Muut parrunkolot sijaitsivat huoneen 101 puolella. Tasolla + 89.30 oleva kolo oli 50 cm seinän länsipäästä. Ylemmät sijaitsivat idästäpäin lukien tasolla + 94.90, kolme tasolla + 94.70, yksi tasolla + 97.20, + 97.10, + 97.20.

Seinällä oli kaksi vesikourua. Huoneessa D 102 olevan kourun alareuna oli tasolla + 93.70. Kourun aukko oli holvattu tummilla 1700-luvun tiilillä myös pielet olivat tiiltä. Peltiset kourut, joita yhteensä oli n 150 cm:n leveydeltä aukon päällä, sijaitsivat tiiliholvauksen yläpuolella. Huoneessa D 101 olevan kourun alareuna oli tasolla + 94.15.

Huoneen D 101 puolella on seinässä vielä suuri puhkaistu aukko 170x190 cm. Aukon pinnat olivat epämääräistä murtopintaa.

V. 1968 puhkaistiin eteläseinään n. 260 x 280 cm suuruinen aukko oven rakentamista varten seinän länsipäähän. (piirros 13) Puhkaistun aukon itäpuolella oli umpeenmuuraus, jossa oli käytetty käsiin hajoavaa, harmaata savilaastia. Umpeenmuuraus oli tehty pääasiassa harmaakivillä, vain sen yläreunassa oli neljä tiiltä, jotka muodostivat ikäänkuin jätteen vanhasta kaaresta. Viides tiili oli alempana suunnilleen kaaren tyviosan kohdalla. Umpeenmuurauksen suuruus ilmenee piirroksesta.

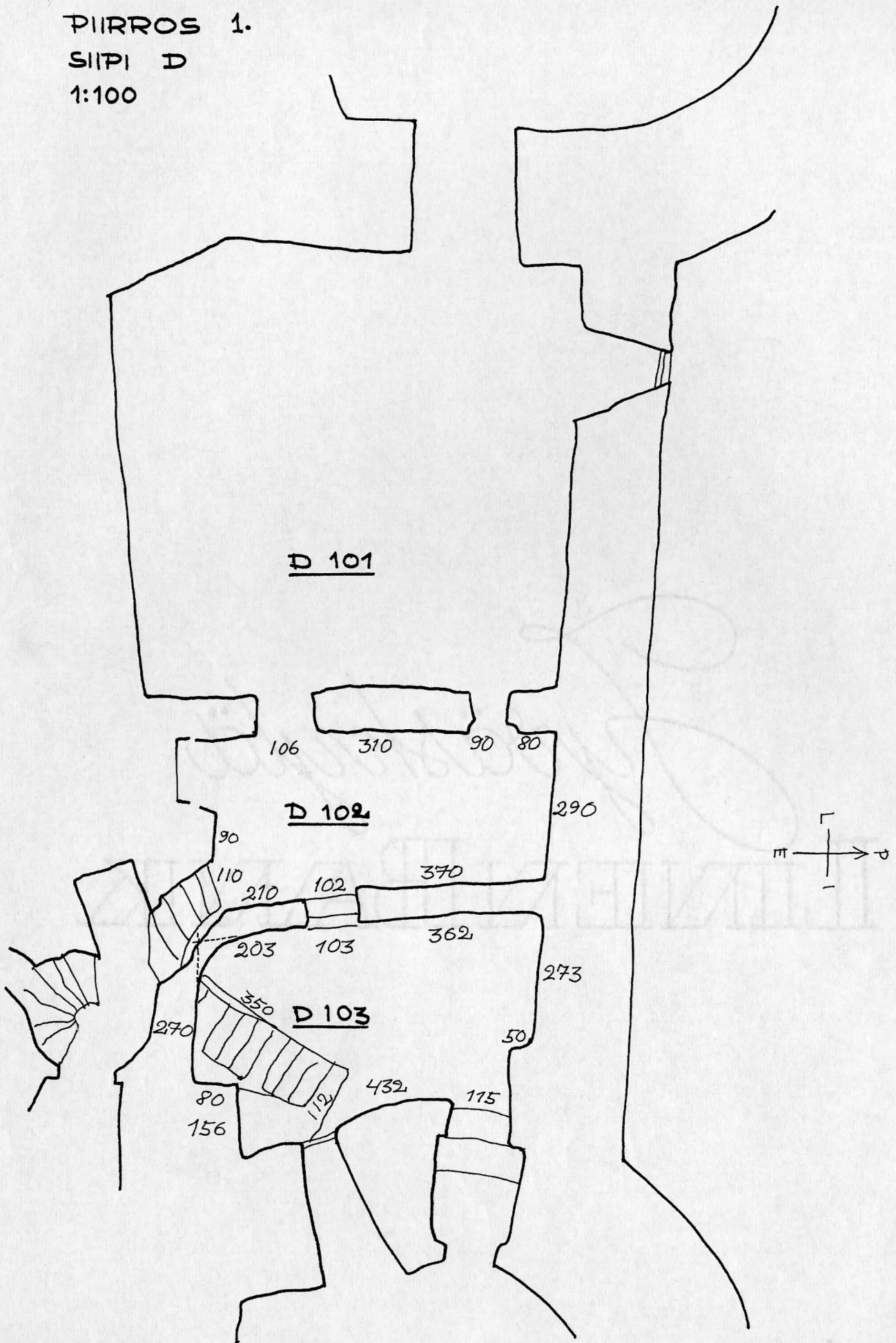
Noin 300 cm muurin länsireunasta on tason 90.00 yläpuolella muutama tiilivarvi, paikoin kaksi tiiltä vierekkäin. Tiilet muodostavat terävän reunan, joka tuo mieleen oven pielen. Toista pieltä tai yleensä oviaukon muita osia on kuitenkin mahdoton tässä vaiheessa enää nähdä tai rekonstruoida. Vanhojen karttojen mukaan pitäisi kuitenkin D 101: stä olla joskus johtanut portaat ylös H202:een (ks. Carta Relation och Summarisk Räkning öfver Fortifikations Arbete wid Nyslott Anno 1730). Puretuista muurinosista otetut laastinäytteet osoittautuivat olevan samaa kellertävää, hienorakeista laastia, jolla koko seinä oli muurattu. samaa laastia oli myös edellämainittujen tiilivarvien välissä.

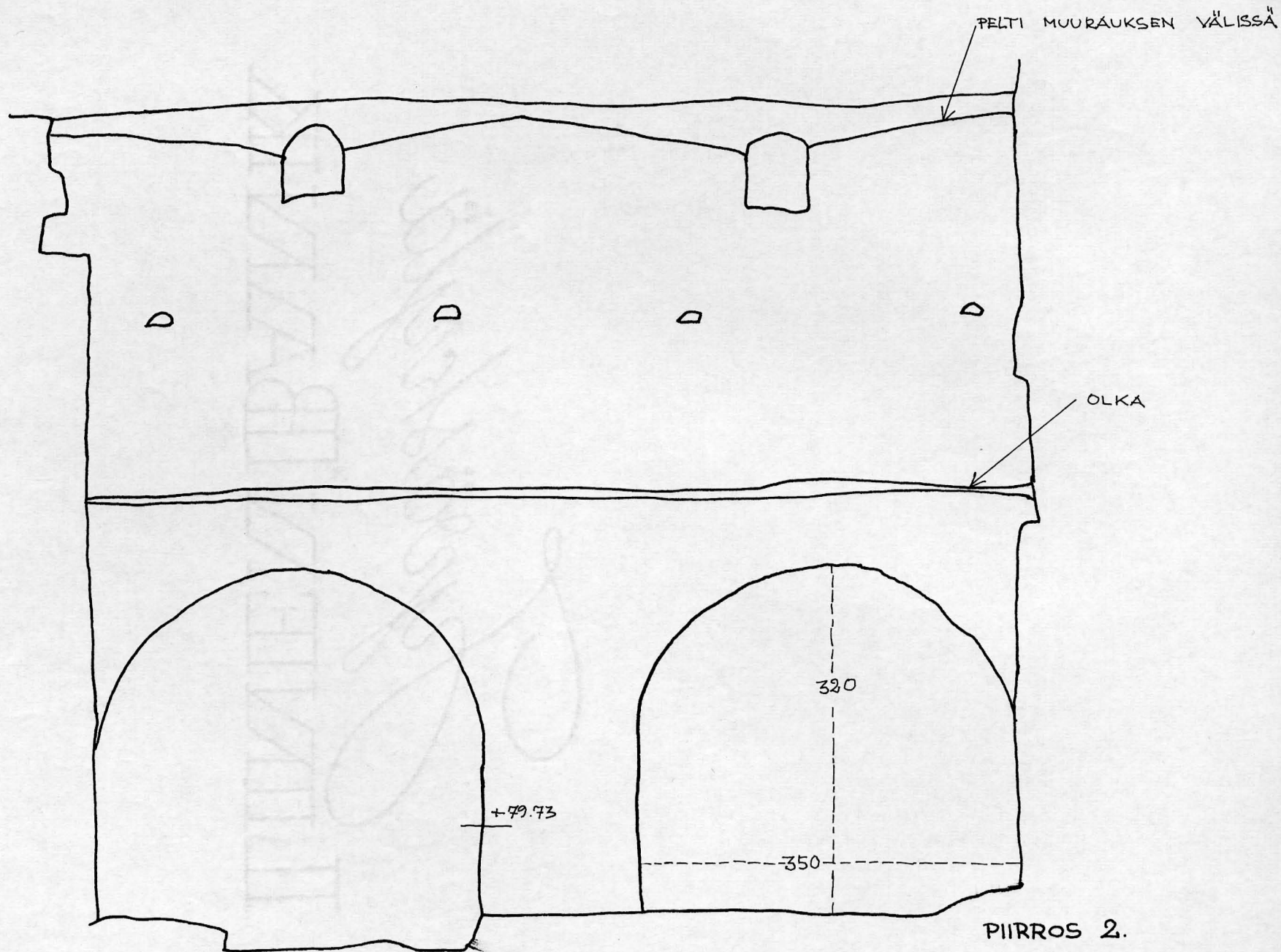

PIIROS 1.

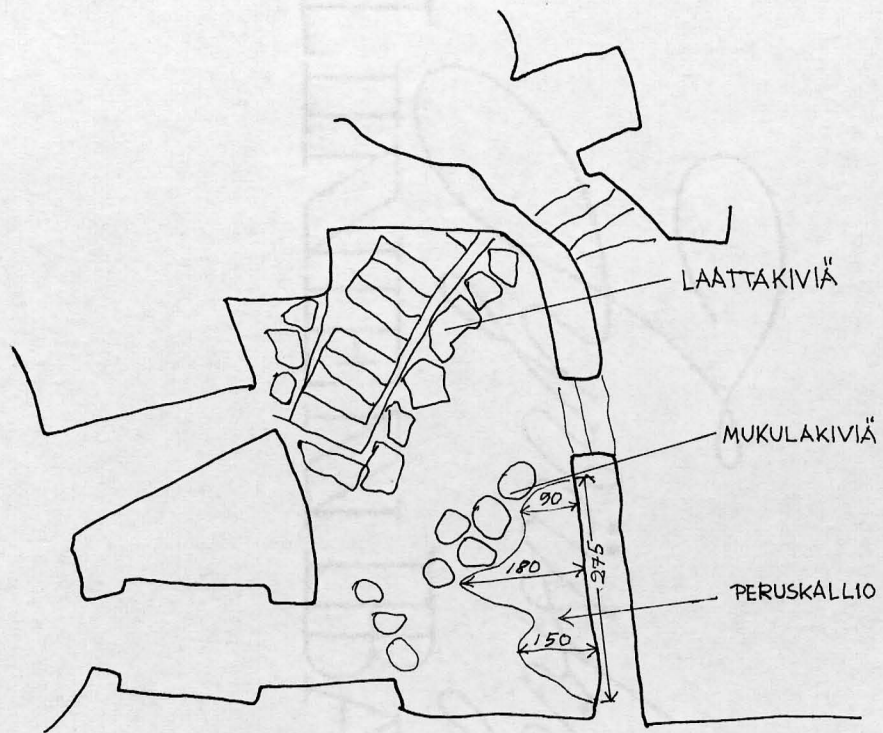
SIPI D

1:100

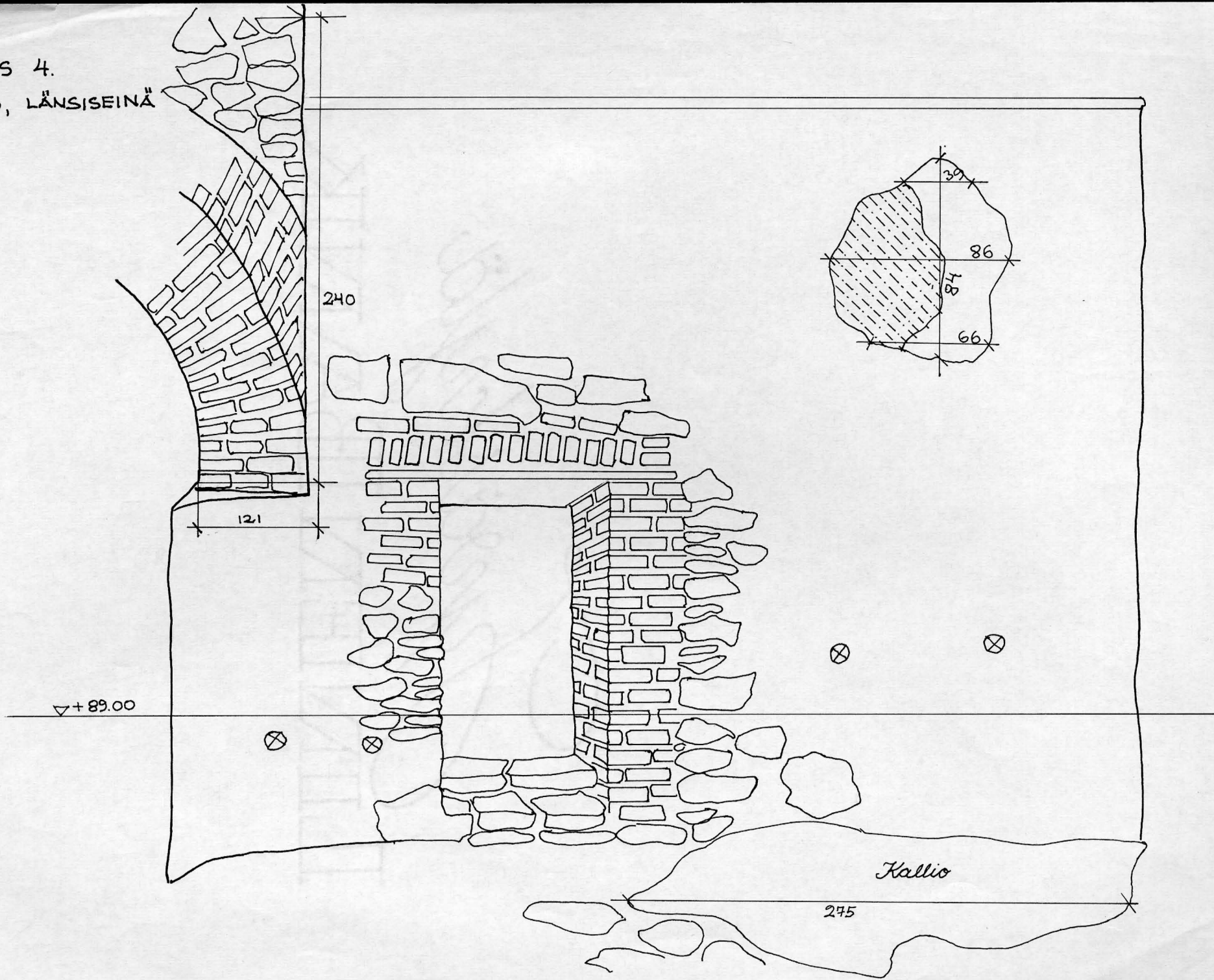
PIIRROS 2.
 LEIKKAUS HUONEESTA
 D 101- 102 ; 1:50
 1963 MARRASK.

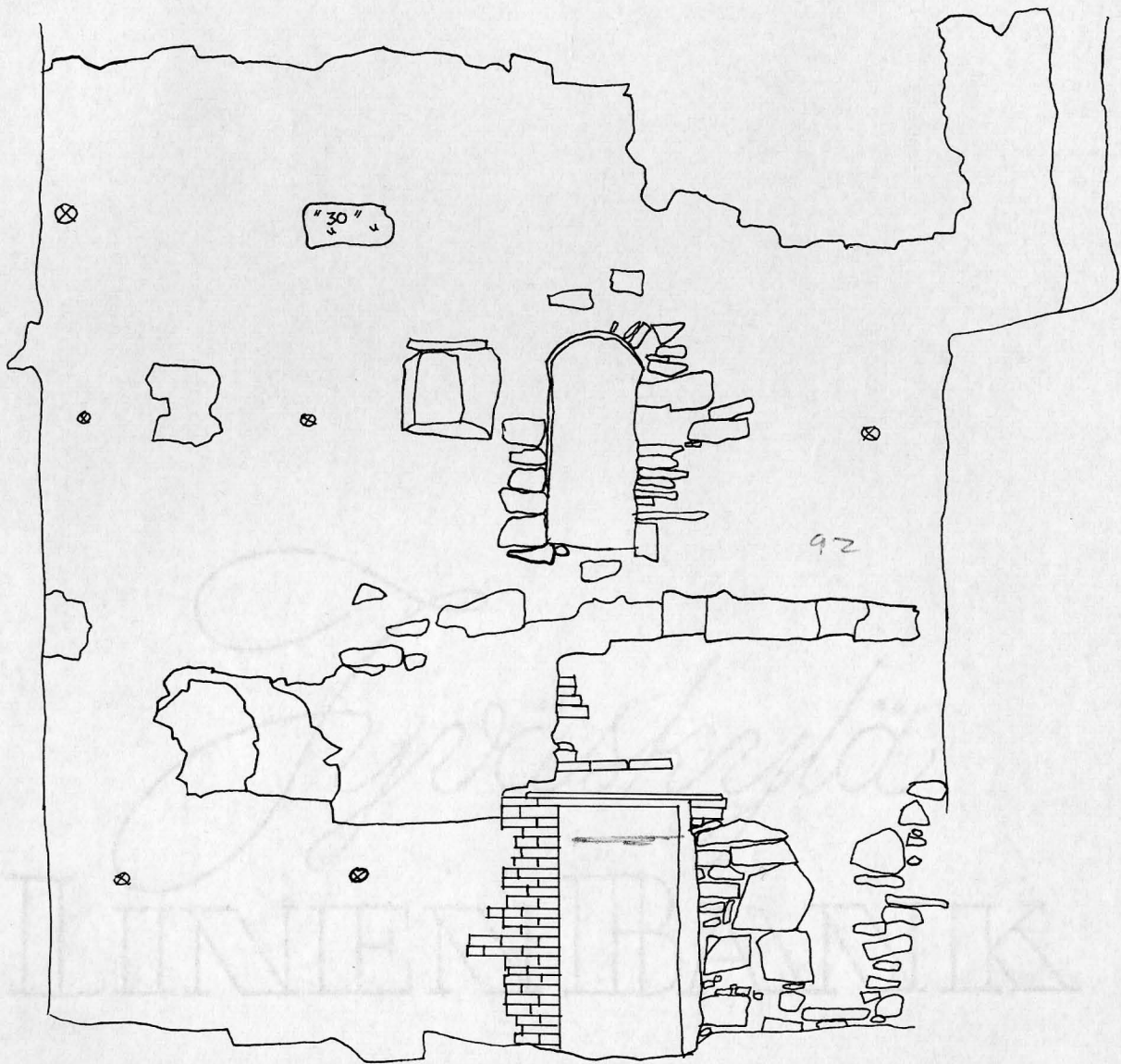

PIIRROS 3.

D 103

PIIRROS 4.
D 103, LÄNSISEINÄ

PIIRROS 5.

POHJOISSIIPPI D 101
1:50

PIIRT. H. SIHTO, J. HIMANEN 1964
KOP. 1966

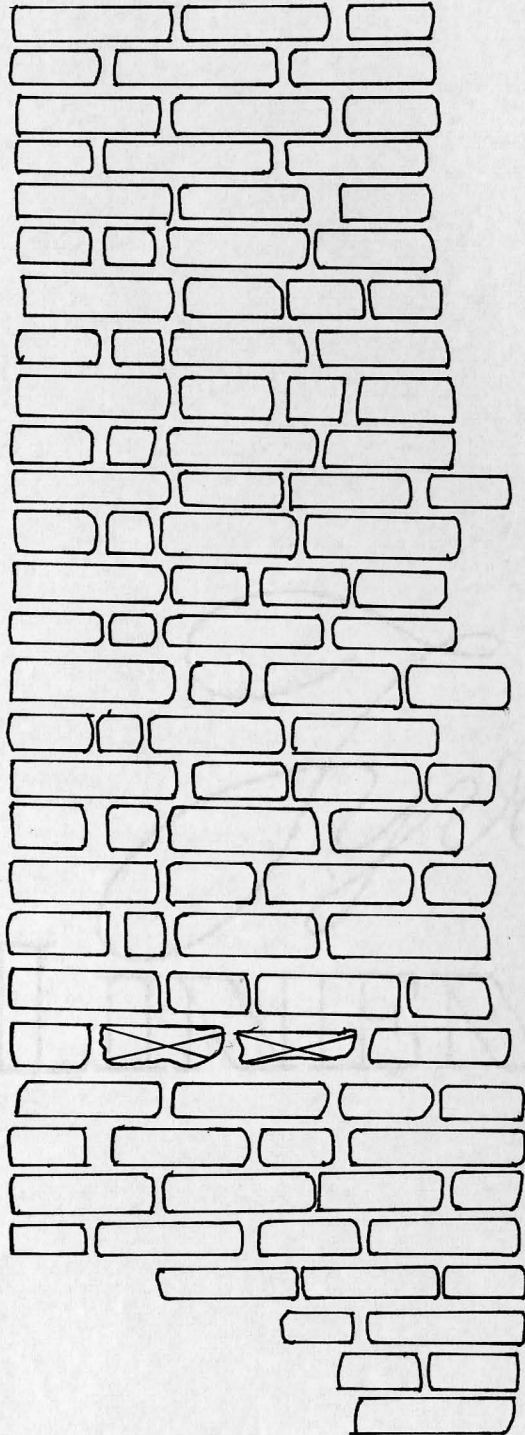
PIIRROS 6.

OVI D 103

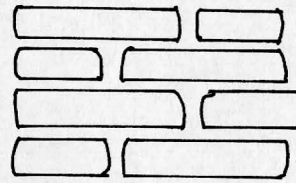
POHJOISPIELEN

LIMITYS

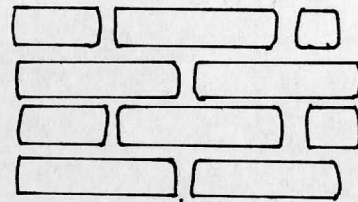
SISÄ

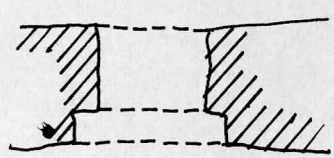
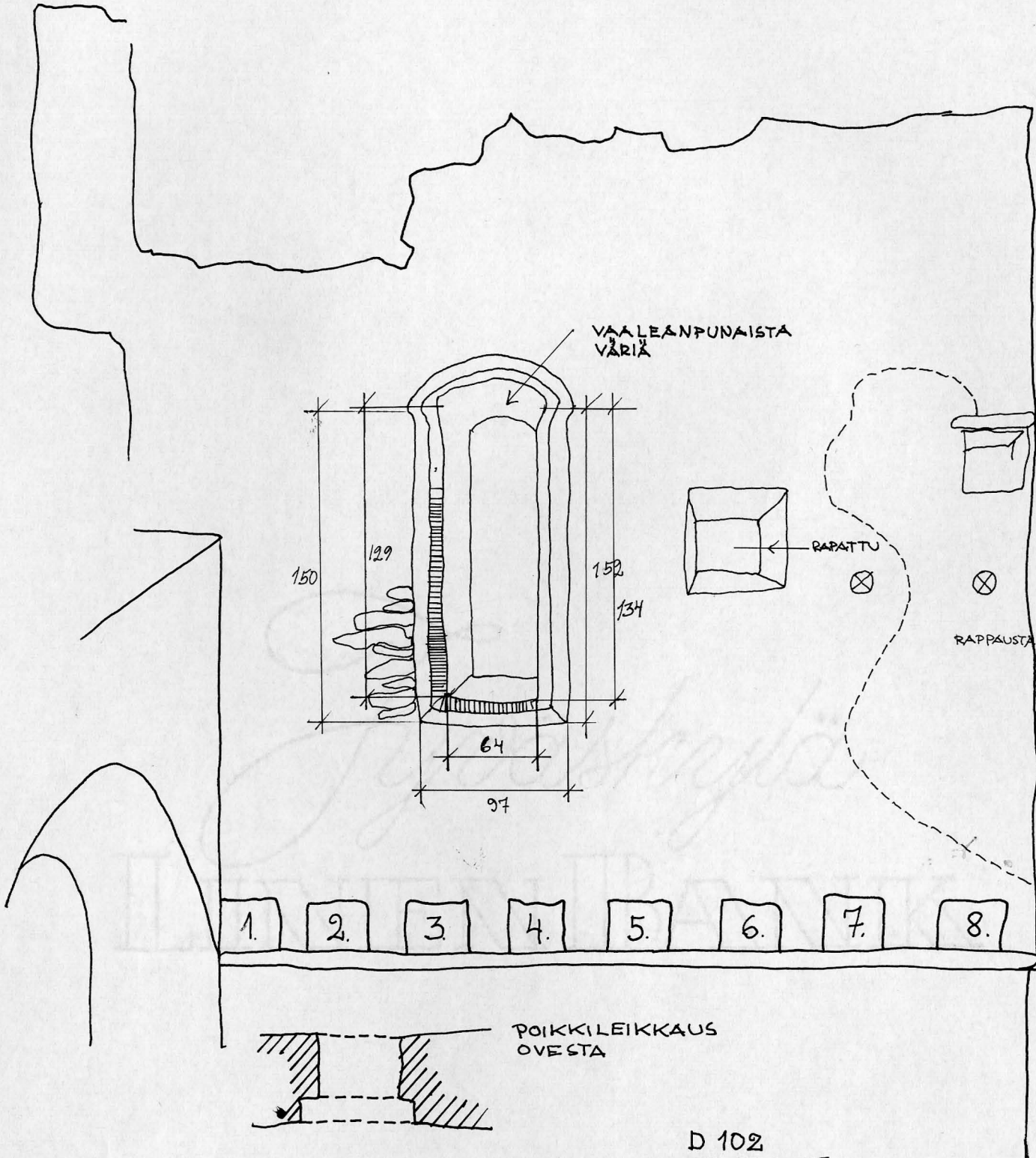
ULKO

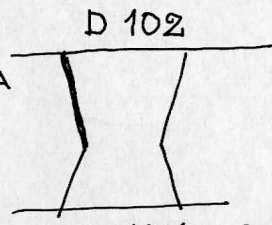
13 VARVIA = 95 CM

17 VARVIA = 122 CM

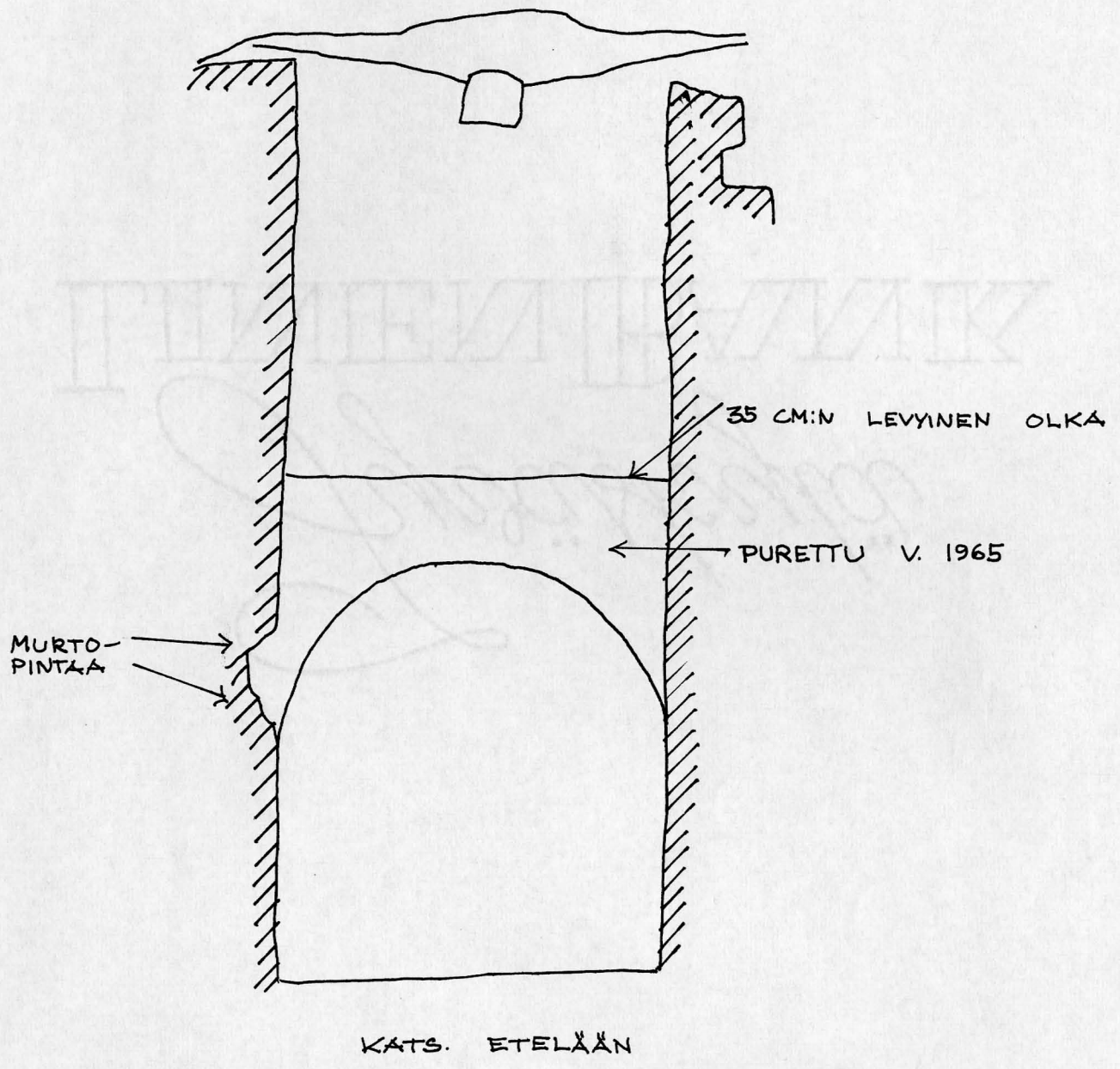
POIKKILEIKKAUS
OVESTA

RAPATTUA
PINTAA

POIKKILEIKKAUS
IKKUNASTA OVEN
VIERESSÄ

PIIRROS 7.
D 203
LÄNSISEINÄ

PIIRROS 8
D 102

(MAHDOLLINEN)
UMPEENMUURATTU
HOLVIN KANTÄ.

JÄLJELLÄ OLEVA
HOLVIN KANTÄ

3. KANNATINPALKIN
KOLO?

RAPPAUSTA

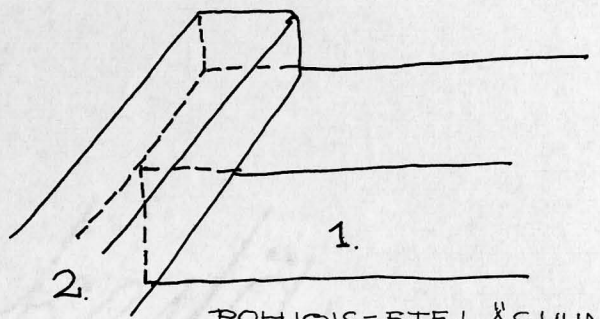
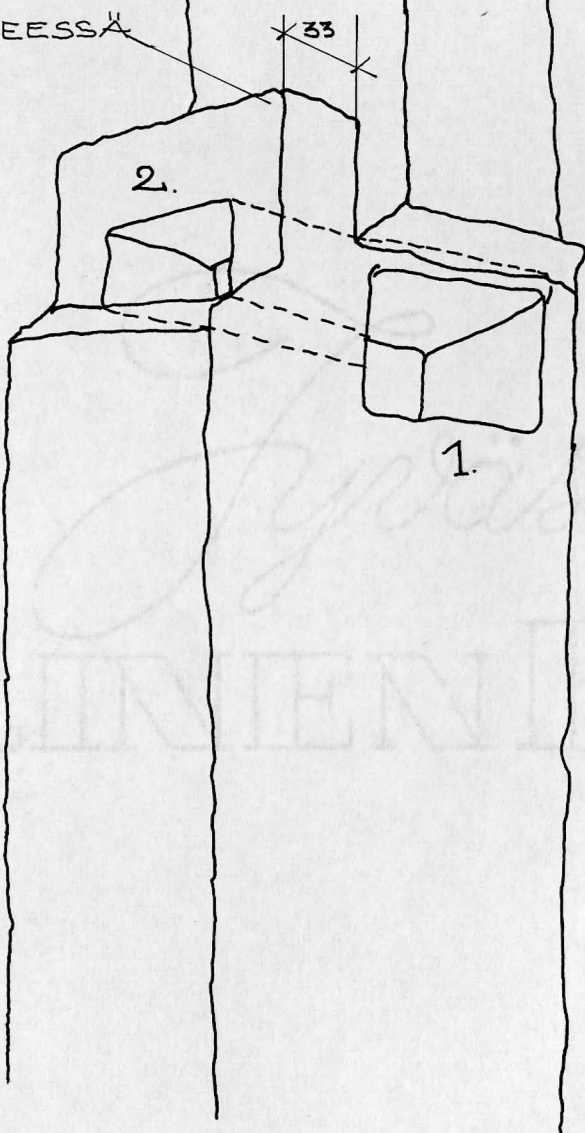
RAPPAUSTA

1. KANNATINPALKIN
KOLO?

PIIRROS 9.A

POHJOISSEINÄ D 103

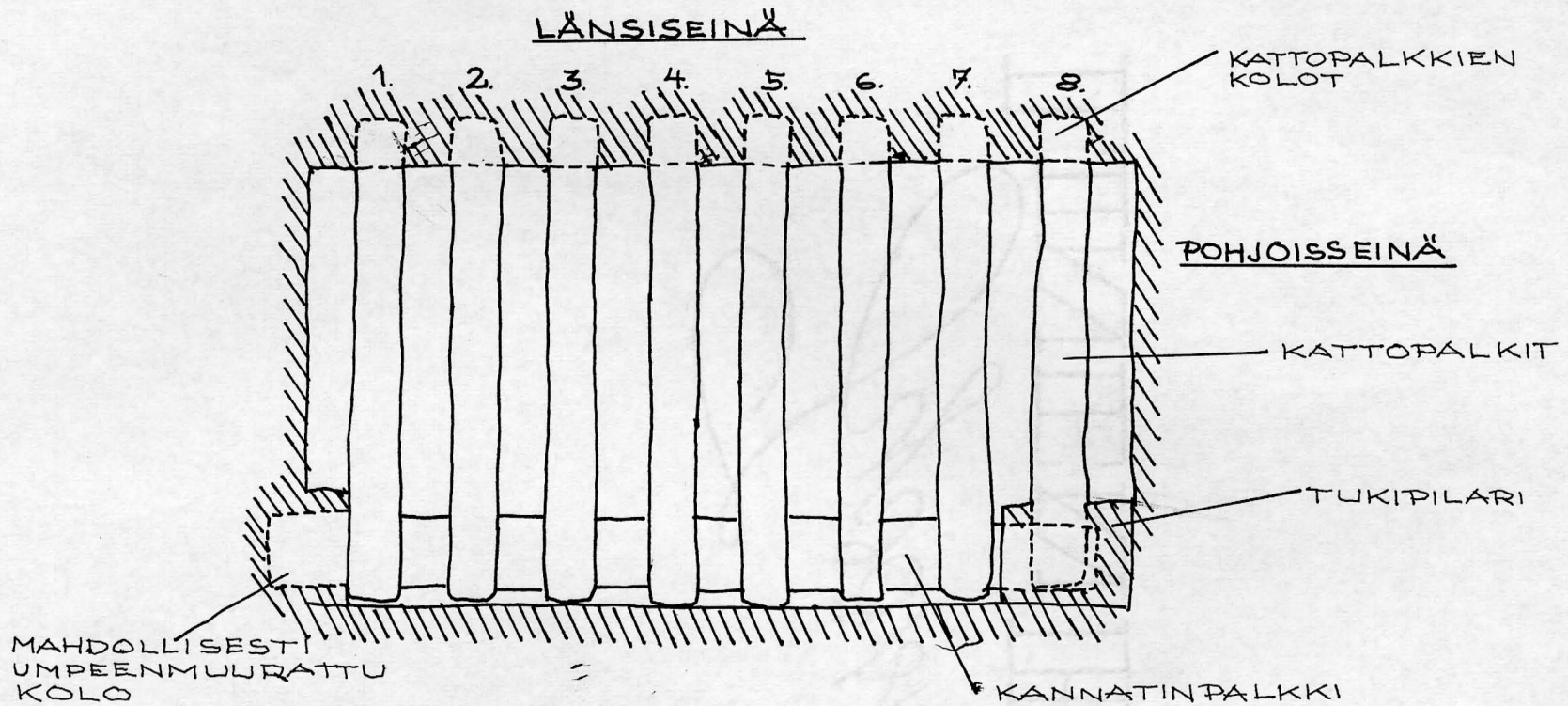
LITTEESSÄ

POHJOIS-ETELÄSUUNTAI-
NEN KANNÄTINPALKKI

PIIRROS 10.
D 103 JA 203

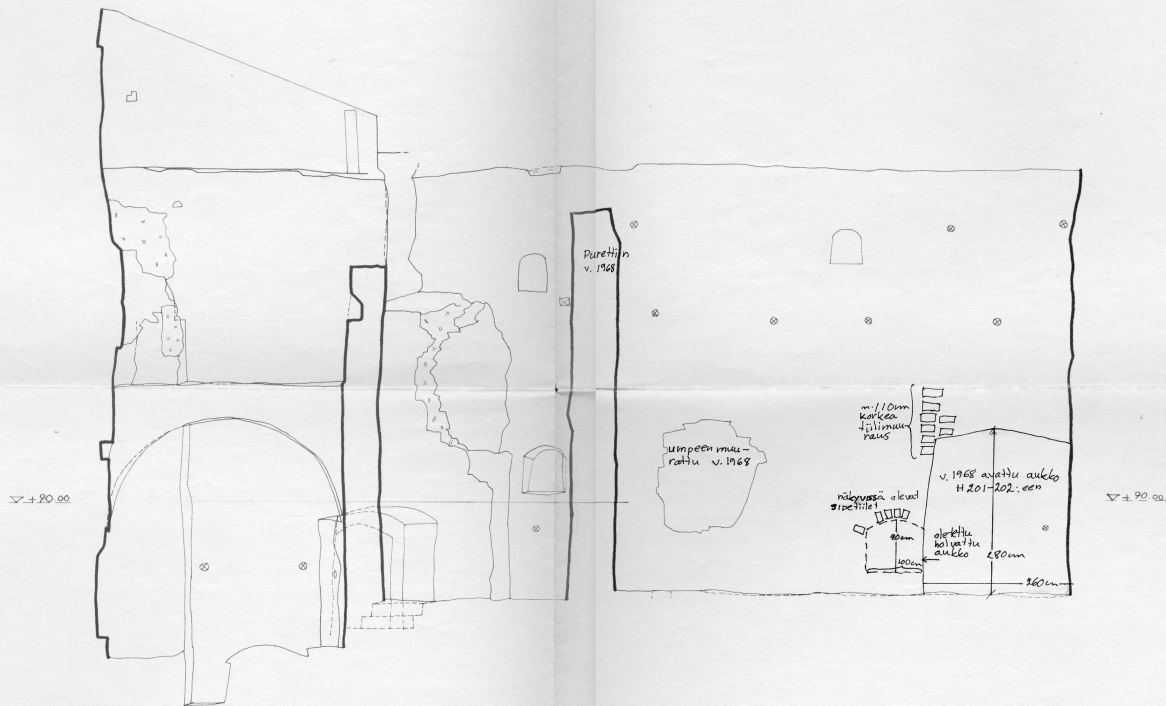
KOILLISNURKAN
TUKIPILARI

PIIRROS 11.

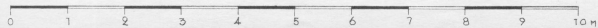
D 103 JA 203

VÄLITASON PALKKI-
JÄRJESTELMÄN
REKONSTRUKTIO
KATS. YLHÄÄLTÄ

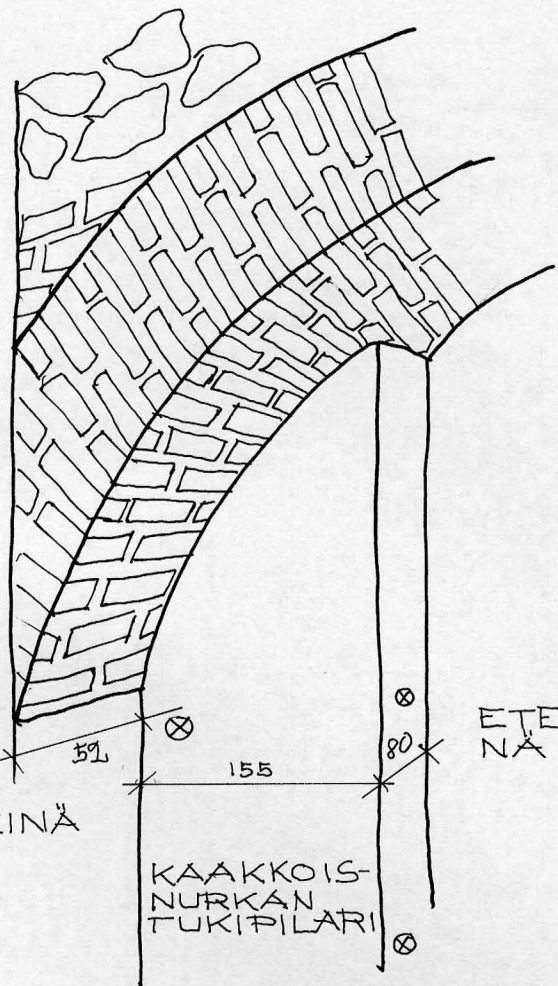

PIIRROS 13

OLAVINLINNA
 ETELÄSEINÄT-SIIPI D
 MITTASI JA PIIRSI V.1962. T. HEININEN
 KOP. 1964. T. HEININEN

23.8.10

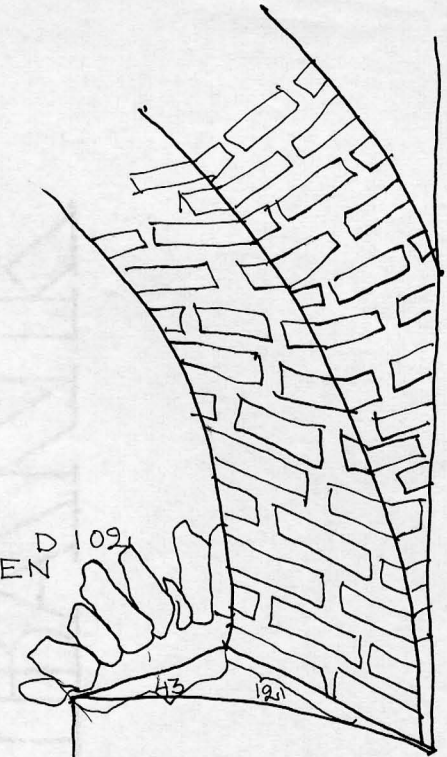
ITÄSEINÄ

KAAKKOIS-
NURKAN
TUKEPILARI

ETELÄSEI-
NÄ

PIIRROS A 14

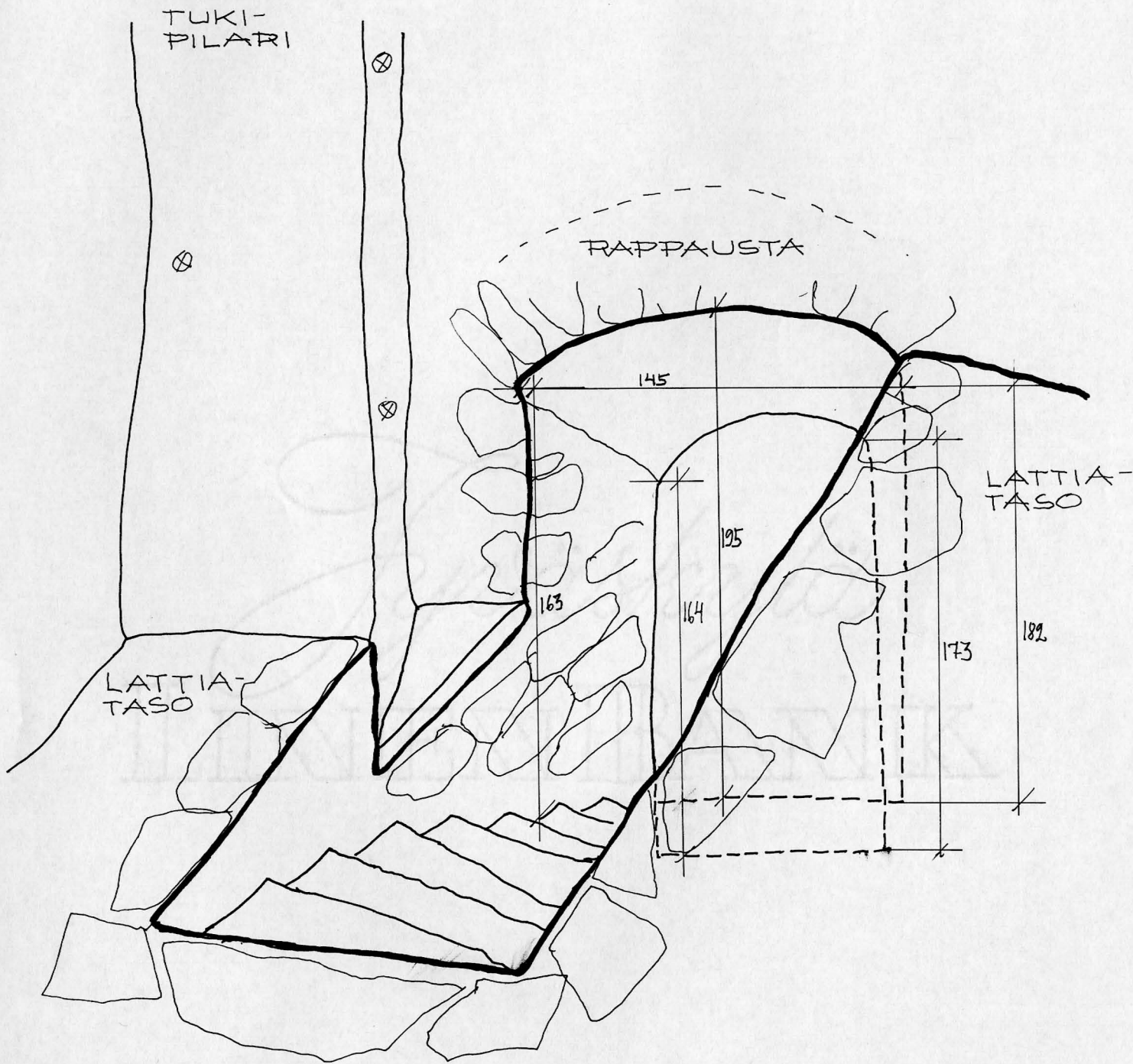
HUONEESEEN D 109
JOHTAVAN OVEN
HOLVIA

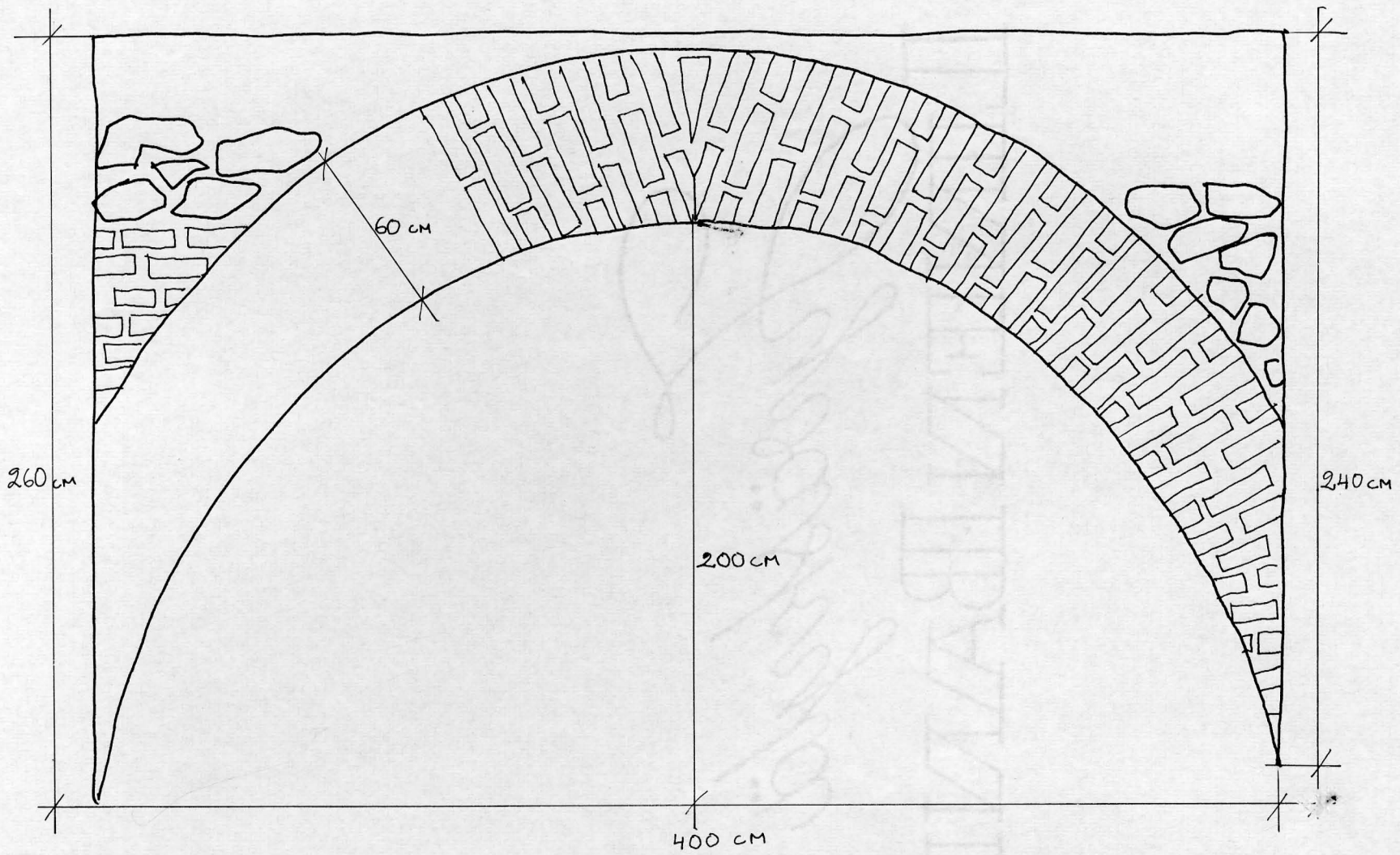
ETELÄSEINÄ LÄNSISEINÄÄ

290

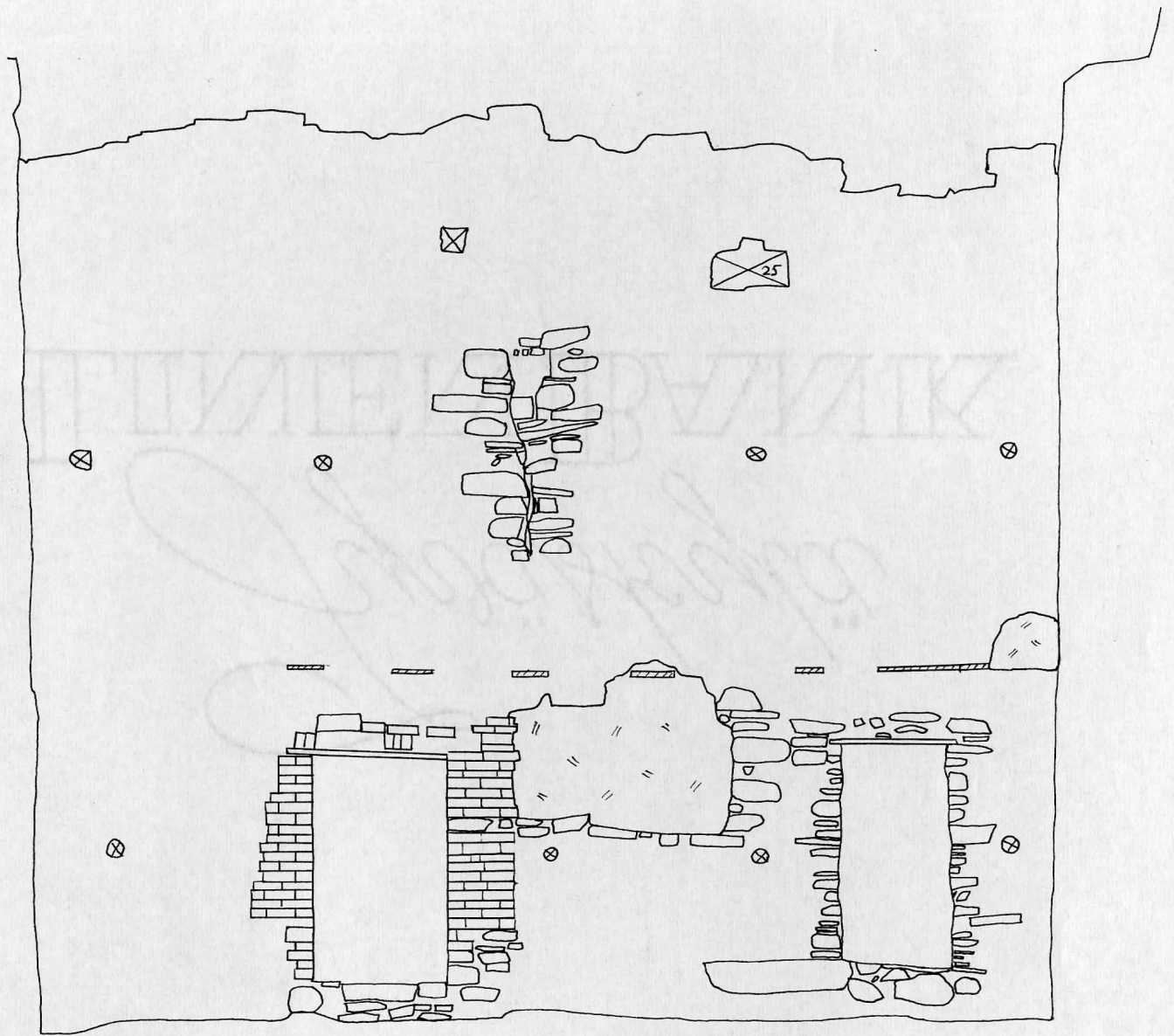
PIIRROS B 14

PIIRROS 15
 D 103
 ETELÄSEINÄN
 OVI

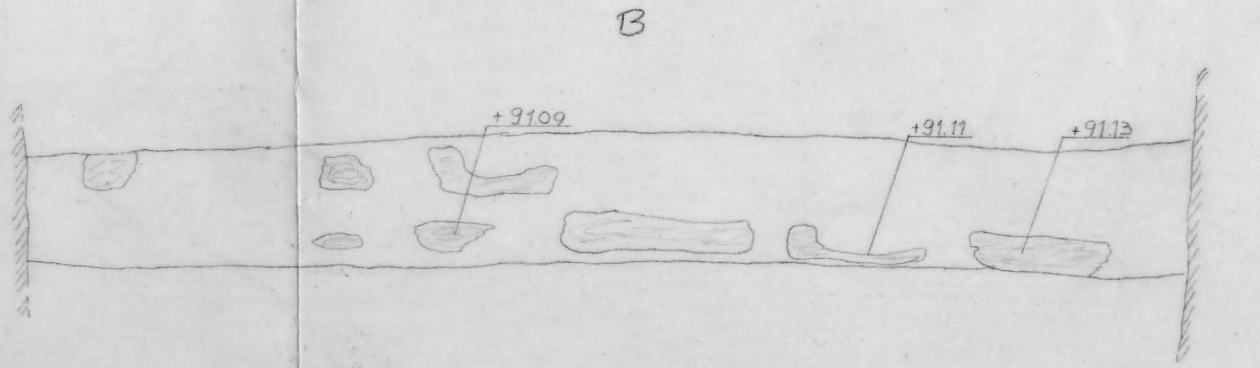
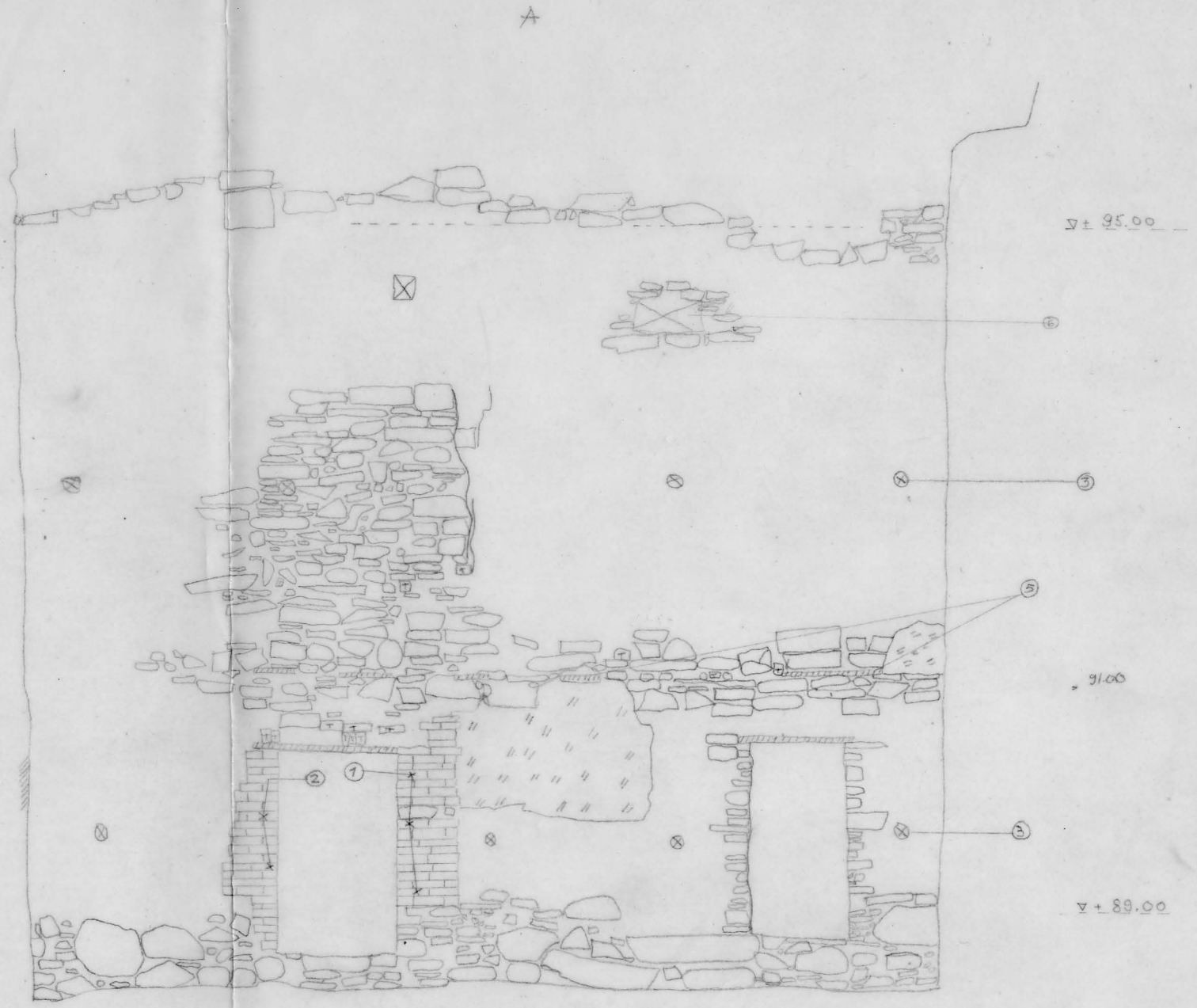

PIRROS 16
1:20

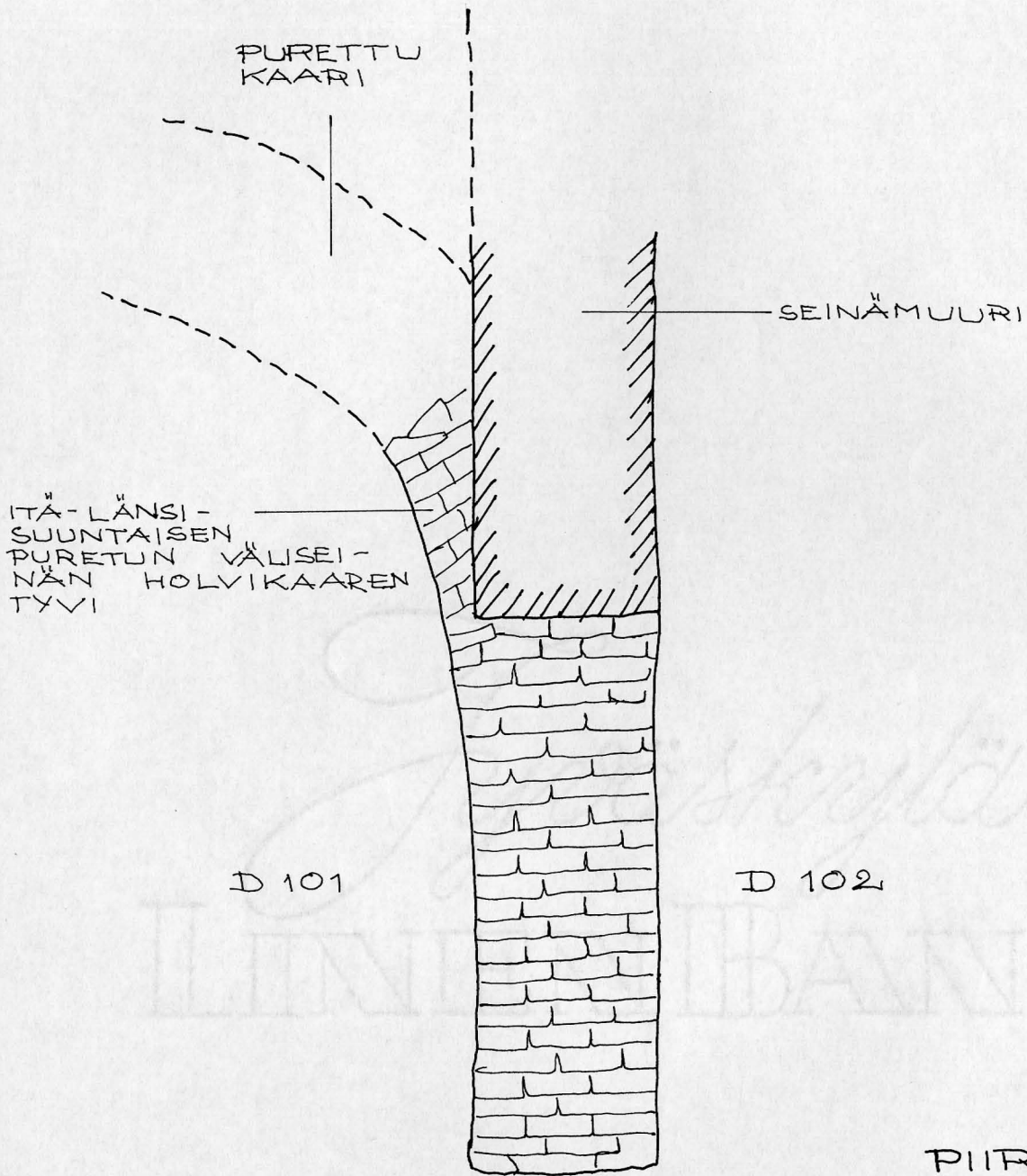

PIRROS 17
D 102

1	25,5x12,5x6,5, 26,5x12,5x6,5, 25x12x6,5
2	25,5x13x6,5, 26,5x12,5x6,5 24x12x6
3	PARRUN KOLOT LÄPI SEIVAN
5	
6	KOLO SEINÄSSÄ N 25cm

POIKKILEIKKAUS SEINÄSTÄ
TASOSSA +91.10 m.

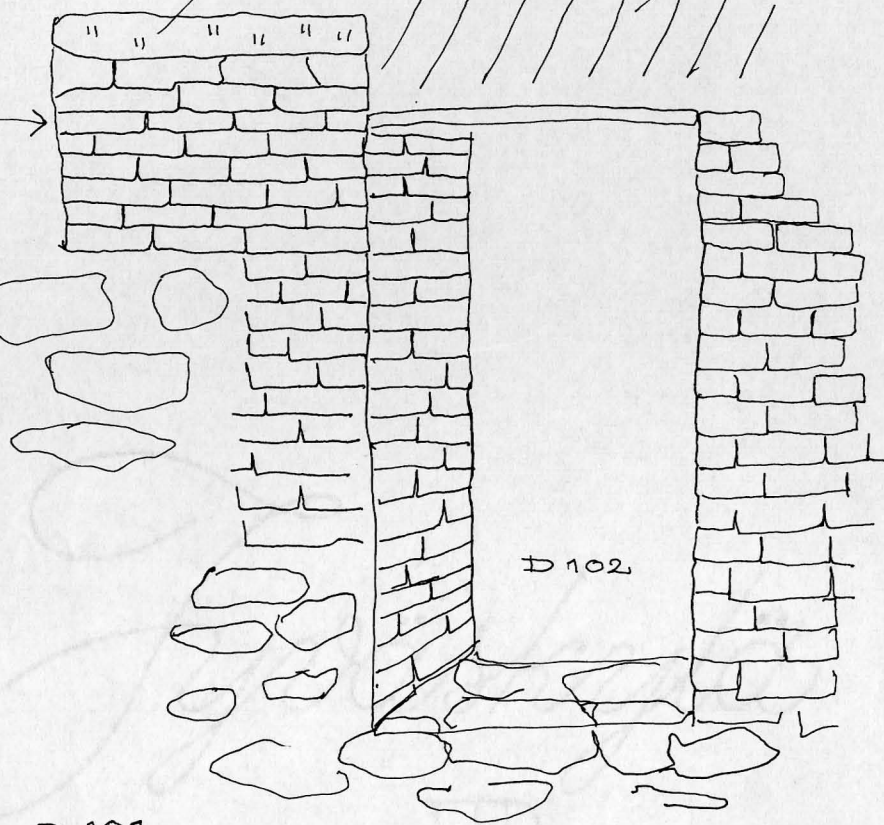
PIIRROS 18

HUONEIDEN D 102-101
VÄLISEINÄN ETELÄN
PUOLEISEN OVEN
POHJOISPIELEN SISÄ-
PINTA

MURTOPINTAA

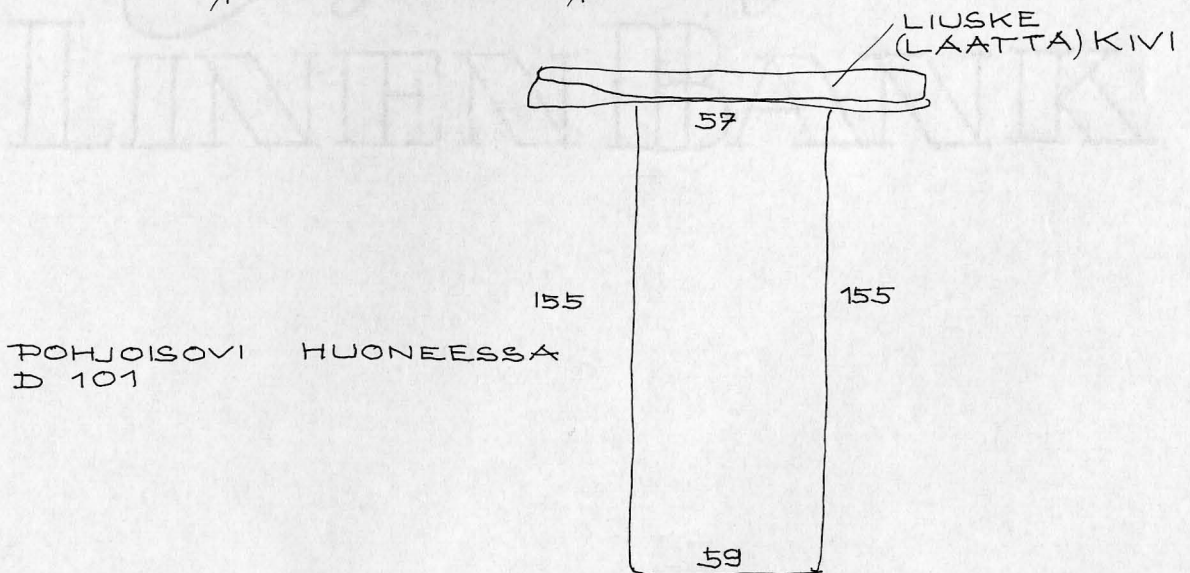
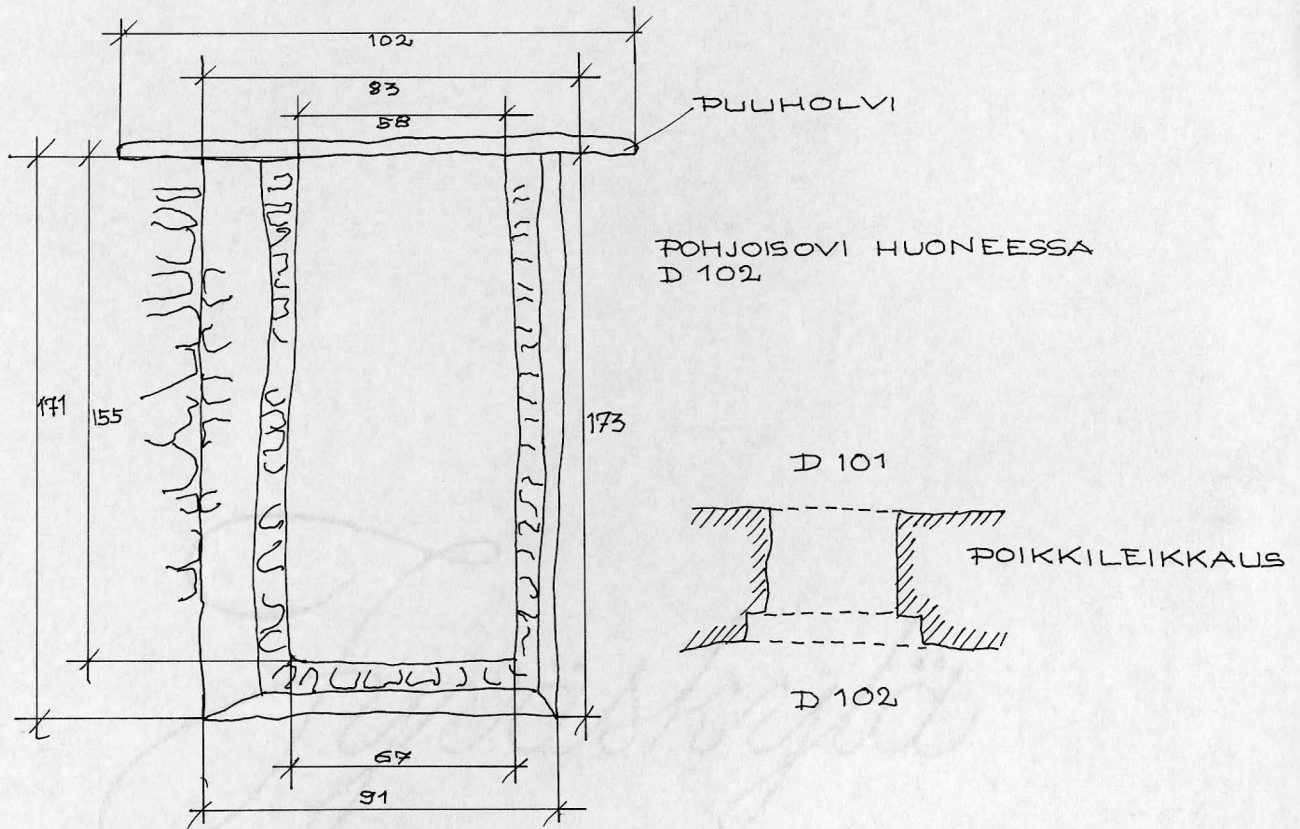
RAPPAUSTA

ITÄ-LÄNSI-
SUUNTAISEN
PURJETUN
VÄLISEINÄN
HOLVIKAAREN
TYVI

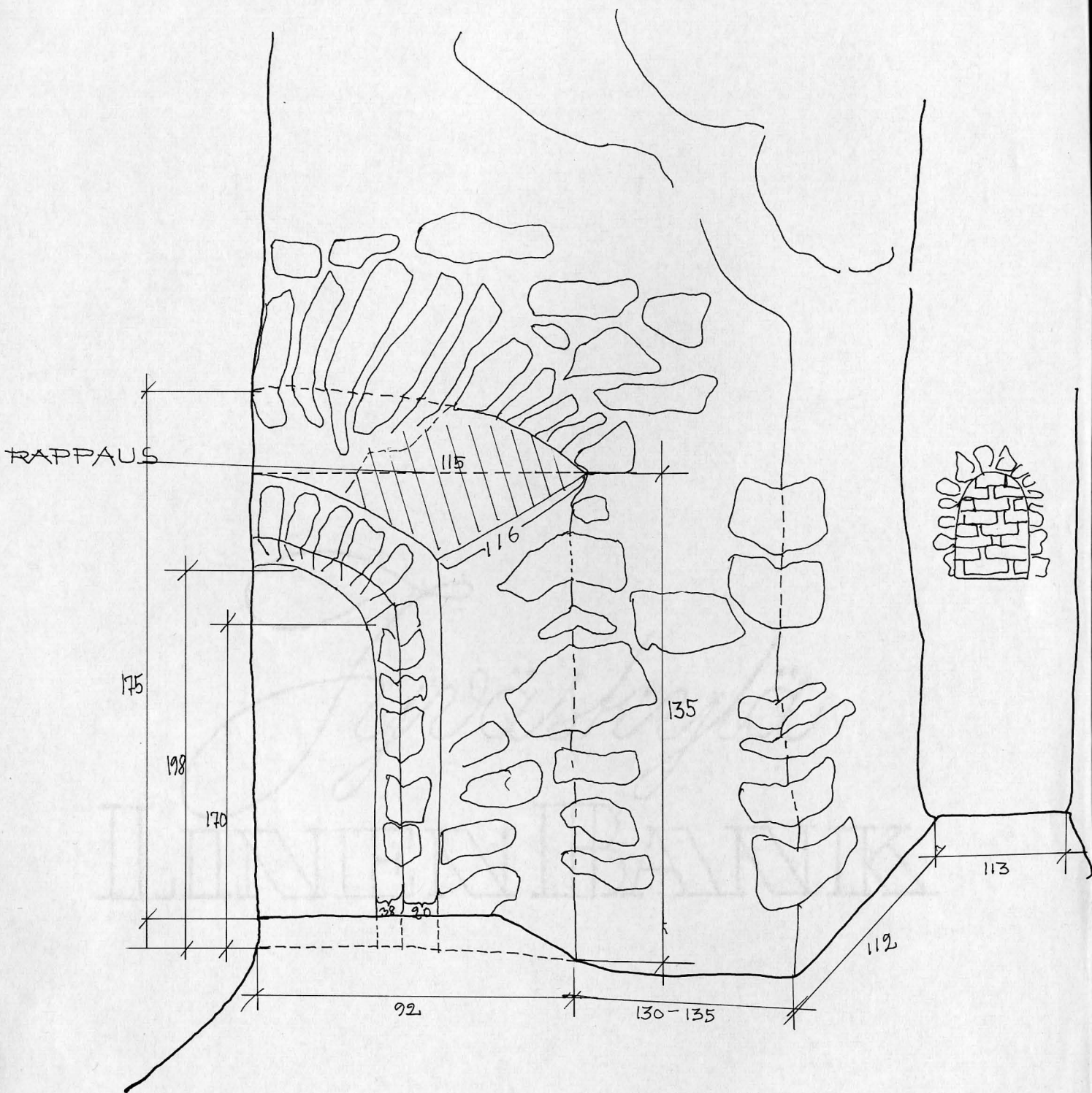
D 102

D 101

PIIRROS 2.0

HUONEIDEN D 101-102 VÄLINEN POHJOISOVI

PIIRROS 2.1

HUONE D 101-102
 ETELÄSEINÄ, OVI-
 KESKUSKIERREPORTAI-
 SIIN